

171X 22a

SISEMINISTRIKANT
No...

EESTI

POLITSEILEHT

Nr. 39

9. septembril 1922.

II. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.

Tellimise hind:	aasta peale	Mk. 800.—
	poole aasta peale	400.—
	weerand aasta peale	200.—
	Üksik number maksab Mk. 18.—	

Kuulutuste hind:	
1/1 lehek. Mk. 3000.—	1/4 lehek. Mk. 800.—
1/2 " " 1500.—	1/8 " " 400.—
1/3 " " 1000.—	1/16 " " 200.—
	1/32 lehek. Mk. 100.—

Aratellimised — järgmise kuu esimesest päevast.
Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 5-15.
Awatud kell 1/2 9 — 1/2 3. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1.

Lehe eesküljel 75%, tekstis 100% kallim.
Adressi muutmine 10 mk.
Adress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338.
Jooksew arwe „Eesti Pangas“ nr. 1056.

Koosolekute seadus.

E. M—n.
(2. järg.)

Koosolekuid võib pidada finnistes ruumides igal ajal — nii öösel kui päeval. Nende koosolekute kohta ei ole ettenähtud „politsei tundi.“ Wiimane on maksew ainult lahtiise taewa all peetavate koosolekute kohta — nimelt on koosolekute pidamine lahtiise taewa all kella 11 õhtu kuni kella 6 homm. keelatud. Järjekult võib koosolekuid, mis restoraanide, klubide jne. ruumides peetakse ka jätkata peale tähen-datud ettevõtet kindlaksmääratud politsei tunnil sulgumist.

Koosolekutel ei tohi sõjariistus isikud wiibida, wäljaarwatud need, kes ametiko-huste täitmise tõttu koosolekul wiibivad ja kui neil sõjariistade kandmiseks ameti poolt sellekohane õigus.

Kõne all olewas seaduses tarwitatud sõnad „sõjariistus“ ja „sõjariistadeta“, kui ka põhiseaduses ettetulew „sõjariistadeta“ woiwad anda põhjust arwamiseks, nagu oleks seaduses mõeldud ainult sõjawäelisi tapariistu, kuna teised tapariistad, millega ka wõimalik inimest surmata või raskelt wigastada, nagu ei käiks „sõjariistade“

mõiste alla. Kuid filmaspidades sihti, mis seadusandlus käesolewal juhtumisel püüdnud kätte saada, ei wõi tõusta kahtlust selle kohta, et käesolewal juhtumisel mõeldud üleüldise tapariistu. Analoo-giline määrus leidub ka Saksa wabariigi põhiseaduses (Reichsverfassung), mis järgmiselt käib: „Alle Deutschen haben das Recht sich ohne Anmeldung oder besondere Erlaubnis friedlich und unbewaffnet zu versammeln“... (Kõikidel sakslastel on õigus ilma teadaande tegemata või sellekohase loata rahulikult ning ilma sõjariistadeta koosolekule kokku tulla) (art. 123).

Samuti käib ka Wene ajutise walitjuse 12. apr. 1917 a. määruse art. 3, kus järgmiselt öeldud: „На собрания не въ правъ имѣть доступъ лица вооруженныя“... Koosolekutele ei ole õigust ilmuda sõjariistus isikutel... (Собр. узак. и расч. прав., art. 540 p. 3) „Sõjariistade“ all mõeldakse harilikka löögi-, torke- ja laskeriistu (ka laadimatuid). Selle juures ei ole tähtis, mis otstarbeks nad kaasa wõetud. Tapariistade taolised ilustus ja harjutusabi-

nbud ei käi sõjariistade mõiste alla. Sõjariistadeks armatakse ka jarnased riistad, mis oma otstarbe poolest tapariistad ei ole (nagu kirved, noad, kapid, vihmavarjud jne.), kuid millega siiski tõsiseid wigastusi võib sünnitada, kui nad koosolekule mitte juhuslikelt, vaid sihiga teistele kallale tungida, kaasa võetud.

Koosolekutel võivad sõjariistus olla ainult need isikud, kes ametikohuste täitmise tõttu koosolekul viibivad ja kui neil sõjariistade kandmiseks ameti poolt sellekohane õigus, nagu näit. koosolekule komandeeritud politsei esitaja. Sellest järgneb, et kõigidel teistel, kui neil sõjariistade kandmine seaduse järele lubatud, koosolekule sõjariistus ilmumine keelatud.

Nagu eelpool tähendatud võivad koosolekust osa võtta kõik Vabariigi kodanikud ilma erandita.

Kuid koosolekust osavõtjatest eraldatakse seaduse järele koosolekute kokkufutsujad ning koosolekute juhatuste liikmed. Seadusega nende peale pandavate kohustuste ja vastutuse koosolekute kokkufutsumise ning juhtimise suhtes võivad koosolekute kokkufutsujateks ja koosolekute juhatuse liikmeteks olla ainult täiealised kodanikud, kelle õigused seaduse või kohtu otsuste põhjal kättesaadatud ei ole.

Seaduses ei ole lähemalt ära tähendatud misjuuresid õigusi — kas kodanlisi või poliitilisi — sel juhtumisel on mõeldud. Samuti ei ole vahet tehtud õiguste piiramide vahel suuremal või vähemal määral. Selle tõttu tuleb järeldada, et koosolekute kokkufutsumise või koosolekute juhatuste liikmeteks olemise õigust ei ole kõigil neil, kelle õigused seaduse või kohtu otsuste põhjal mõnes suhtes kuidagi viitigi piiratud. Näituseks ei ole seaduse täpipealse arusaamise järele seda õigust alaealistel, kui ka nendel, kes tunnustatud nõdra- või hullumeelseteks, pimedatel, kurtumadadel ja pillajatel, kui nad eestkostmise all, isikutel, kel kõik õigused ära võetud või kes kõik ehk mõned iseäralised õigused kaotanud, teenistusest väijabeidetutel, ametist loovutatutel (орпменные) ning kõigil neil, kes Riigikogu ja omavalitsuste valimiste, kui ka sinna kandideermise õigused kuritegude või üleastumiste tõttu kaotanud jne. Siin tuleb siiski tähendada, et kõne all olev seaduse määrus ei käi õpilaste koosolekute kohta, kus koosoleku kokkufutsujateks ning juhatuse liikmeteks ka alaealised võivad olla. Kuid tähenda-

tud koosolekute kokkufutsumise ning juhatamise kord määratakse kindlaks haridusministri määrustega. Muudugi arvaneb võimalus tähendatud määrustes ettenähtud korra järele läbi korvale kalduda, et õpilaste koosoleku kokkufutsujaks ning juhatuse liikmeteks koosolekute seaduse järele sellekohaste õigustega isikute kätte usaldatakse. Kuid seda korraldumise võimalust võib haridusminister sellekohaste määruste kaudu õpilaste koosolekutele osavõtmise kohta ära kaotada. Selle juures peab silmas pidama, et kui jarnased koosolekud ette tulevad, vaatamata haridusministri määruste peale, tulevad jarnased koosolekud koosolekute seaduse järele täiesti seaduspäraseks lugeda, kuna aga koosolekust osavõtjad (õpilased) neile korraldustele alluvad, mis haridusministri määrustes ette nähtud.

Järelevalve kindlustamise mõttes on koosolekute kohta maksma pandud teadaandmise kord. Igauks, kes soovib koosolekut kokku kutsuda, peab sellest kirjalikult või isiklikult suusõnaliselt teatama — linna- ja politsei ülemale, maal ning alemites kohalikele politsei jaoskonna ülemale või maakonna politsei ülemale, selle järele kes neist lähemal asub.

Selle järele, kas koosolekut lahtise taeva all või kinnises ruumis kawatsetakse pidada on teadaande tegemiseks kaks tähtaega määratud. Kui koosolekut lahtise taeva all kawatsetakse pidada, tuleb teadaanne vähemalt 12, kui aga kinnises ruumis, siis vähemalt 6 tundi enne koosoleku algust tehtama.

Grandina on ette nähtud pr. 7 märkuses ettenähtud juhtumised, nimelt, kui terve rida koosolekuid kawatsetakse pidada, siis võib eelpooltähendatud korras enne esimest koosolekut kõikide kawatsetavate koosolekute kohta üldine teadaanne teha, kuid ainult ratsionis, mis kuulub politsei ülema alla, kellele teadaanne esitatakse.

Nagu ülaltähendatud võib teadaanne olla nii kirjalik kui ka isiklikult tehtud suusõnalik. Sellest järgneb, et kirjalik teadaanne võib ka korvalise isiku kaudu tehtud olla; teda võib saata nii posti kui ka telegraafi teel. Viimasel juhtumisel tuleb oletada, kuigi seaduses seda otsekohe ette ei ole nähtud, et koosoleku kokkufutsuja allkiri harilikus korras finnitatud peab olema, nii et politsei uskuda võiks, et telegramm tõelikult telegrammis tähendatud isiku poolt saadetud Et seadus sar-

nast weendumust filmaspidanud, mõis ja-
relbada sellest, et seaduse järele suusõnaline
teadaanne isiklikult peab tehtama.

Siin tuleb ära märkida seda, kui tea-
daanne isiklik ei ole, siis ei wabasta tea-
daande tegijat wastutusest teadaande wiija
ehk posti wõi telegraafi poolt tehtud wiit-
witus, sest temast endast ripub ära teada-
ande tegemise wiisi walimine.

Samuti ei wõi wabandawaks lugeda te-
ma kohta ka kirja wiiga, sest temast endast
ripub ära tähepanelik olla.

Ühtlasi tõuseb ka küsimus, kas mõis tea-
daannet telefoni teel teha. Silmaspida-
des, et sarnase wiisi juures teadaande tegi-
ja isik kindel ei wõi olla, kui ka arwesse
wõttes seda, et seadus isikliku teadaande
tegemist, s. t. isikliku ilmumist nõuab, tu-
leb kõne all olema küsimuse peale eittawalt
wastata.

Teadaandes tuleb ära tähendada koos-
oleku koht, aeg, koosoleku aine, koosoleku
kokkufutuja isiku nimi ja perekonnanimi
ning elukoht, kui koosoleku kokkufutujaks
ühing wõi liit, siis tema wastutawa esi-
taja nimi ja perekonnanimi ning elukoht.
Kui on ettenähtud koosoleku juhatus, siis
tuleb üles anda kõikide juhatusliikmete
kohta samad teated.

Õigusestki mõista, kui terwe rida
koosolekuid kawatsetakse pidada, et siis su-
gugi sunduslik ei ole kõiki neid koosolekuid
ühes paigas ühel ja samal ajal ning ühe
ja sama aine üle pidada: nii koht, kui ka
kella-aeg ning koosoleku aine wõiwad mit-
mesugused olla. Tarwilik on aga seda ül-
dises teadaandes ära tähendada.

Teadaande wastuwõtmise üle peawad
tähendatud politsei ülemad koosoleku kok-
kufutujale wõi wiimase poolt teadaandes
wolitatud isikule wiibimata maksuta kwiit-
tungi andma, milles teadaandes nõuetawad
teated ära tulewad tähendada. Peale selle
tuleb kwiitungis ära tähendada teadaande
wastuwõtmise aeg. Soowitaw oleks, et
sijeministeeriumi poolt kwiitungite üldine
vorm maksma saaks pandud.

Teadaanded ei käi tempelmaksu alla.

Teadaandeid ei nõuta Riigikogu, linna,
alewi, maakonna ja waldade omawalit-
jaste walimiste-eelsete koosolekute kohta
ametlikult (s. t. „Riigi Teatajas“) wali-
miste wäljakuulutamise päewast kuni wa-
limiste lõpuni samuti ka koosolekute
kohta, mille üle publikumile awalikult
teada antud politsei ülema poolt selleks
määratud awalikkude kuulutuste kohtadel

ehk linnades ühes kohalikus ajalehes wäl-
tawalt eelpool tähendatud tähtaegadel ja
seaduses ettenähtud sijuoa. Tähendatud
koosolekuid on tarwis eraldada neist, mis
teadaandmise korra alla ei käi ning mis
mõnedest teistest selles seaduses ettenähtud
kõrvaldustest wabastatud, nagu riisitud ja
palwekoosolekud jne., milledest allpool jutt
saab olema. Kuna walimis-eelsete ja
teiste ülalnimetatud koosolekute kohta tar-
wilik politseile teadaannet teha ei ole, allu-
wad nad aga kõiges muus koosolekute
seadusele.

Walimis-eelsete koosolekute teadaand-
mise kohustusest wabastamine on täiesti
arusaadaw, sest mõis oletada, et politsei
tema raioonis peetawatelt sarnastelt koos-
olekutest ilma sellekohase teadaandetaagi
teada saab. Walmistest antakse ametlikult
teada. Walmistades walimiste wastu lao-
tawad poliitilised parteid lendlehti ning
üleskutseid jne. — ühe sõnaga on neil ju-
turmistel nimetatud koosolekud enam-
wähem kõigil teada.

Samuti kergelt mõis politsei teateid
saada ajalehtedes wäljakuulutatud koos-
olekute kohta. Järewalwet pidades ilmu-
wate trükitoodete üle tuleb politseil korra-
likult jälgida tema linnas ilmumaid aja-
lehti. Ajalehtedes awaldatawad teadaanded
koosolekute üle peawad sisaldama samu
teateid, mis politseilegi antaw teadaanne,
ning nad peawad awaldatud olema nii, et
kuulutuse ajalehes ilmumise ja koosoleku
alguse ajawähe wastaks seaduses teada-
annete kohta ettenähtud tähtaegadele.

Arwesse wõttes, et seaduses ei ole ära-
tähendatud momenti, millest tähendatud
tähtaega arwama mõiks hakata, tuleb
ajalehtede kaudu teadaannete politsei poolt
kättesaamise ajaks lugeda seda filmapilku,
mil koosoleku kohta kuulutus sisaldaw aja-
lehe nummer müügile ilmus.

Ülearne oleks olnud ka teadaannet
nende koosolekute kohta nõuda, mille üle
politsei ülema poolt selleks määratud
awalikkude kuulutuste kohtadel publiku-
mille awalikult teada antud. Sarnaste
kuulutuste kohtadeks wõiwad olla tulbad,
lauad jne. Wiimased wõiwad ülesseatud
olla politsei sissekäikude juures, politsei
walwepostide läheduses ehk üleüldise sar-
nastes kohtades, kus walwe nende järele
politseile raskesti ei sünnita. Kuulutuste
kohta mõis kindlaks määrata nende formaat,
ülesleepimise wiis jne. See kõik ripub
müügi ära kohalistest oludest, ning po-

litsei ülemad, kes nende oludega tutta-
wad, leiawad igatahes wiisi, mis kindlus-
tab teate õigel ajal kättesaamist. Kuid sel-
les juhtes korraldusi tehes, peab politsei
ülem silmaspidama, et sellega puututatud
ei saa elanikkude huwid, ning et selle läbi
ei tekiks ülearuheid takistusi. Seda on ise-
äransis tarwis arwesse wõtta sellepärast,

et waieluste wõi arusaamatuste puhul
koosoleku kokkufuttsuja tõendamata peab, et
teadaanne selleks määratud kohal õigel
ajal wälja oli pandud. Õdige soowitawa-
maks tuleks lugeda, kui selles asjas po-
litsei peawalitsuse poolt üldine korraldus
jaaks tehtud.

(Järgneb.)

Tunnistajate seletuste usaldatavus.

Uue aja kriminaal seadusandlus on õige
tõsist tähelepanu tunnistajate seletuste usal-
datavuse peale pööranud. See on ka aru-
saadaw, sest kriminaal praktikas on hea
hulk näitusi seks olemas, kus ühe ehk teise
tunnistaja kategoorilise seletuse põhjal ko-
hus wale teete juhitud sai, mille all loo-
mulikult õiglane kohtupidamine kannat-
ab.

On tõeksjaks saanud, et eriti laste tun-
nistusi õige ettevaatlikult wõtma peab.
Nä ebatõeliste seletuste andmisel täiskas-
wanute poolt on mitmed mõõduandwad
põhjused teadwaks saanud. Nii wõib hirm,
ehmatus ehk puudulik waimline arene-
mine, suguliselt küpsiks saamise ajajärgu
meeleolud jne. põhjusteks olla ebatõeliseks
tähelepanemiseks, ehk neile edasiantud eba-
tõe tõeks pidamiseks ja sarnasel kujul
edasiantamiseks.

See ala on wiimasel ajal mitmete pare-
mate õigus- ja hingeteadlaste uurimise
tõõ objektiks saanud ja nende poolt on
mõned õige huwitawad põhimõtted üles-
seatud. Saksa õigusteadlane prof. Riht näi-
tas huwitawalt, kuidas isegi haritud in-
meste juures ühe ja selle sama nähtuse
juures, mis ootamata ehk erutawatel tingi-
mistel juhtub, wastupidised ja ebatõetruud
seletused ja kirjeldused aset leiawad. Prof.
Stern tegi omakord katsete najal tõeks,
et seda mitte üksi erakorralistel tingi-
mistel ei juhtu, waid ka päris rahulikus
äripäewalises õhkkonnas. Siin kohal
peab kohe paar huwitawat põhimõtet ära
tähendama, mida uurimine sel alal kind-
laks teinud:

Vaste waatlemised pole täpisealsed.

Vaste käest wõib mistahes wälja usut-
leda.

Meessterahwad painduwad kergemini sug-
gereerivate küsimuste alla, kui samawanu-
sed naissterahwad. Naissterahwad uuusta-
wad wähem, kuid moonutatamad rohkem.

Wida wanem isik, seda wähem lasseb tema
endale mingisugust ebatõde suggereerida.

Tähtsat osa mängiwad prof. Sterni tea-
duslistes katsetes piltkatsed.

Sterni meetoodi järgi korraldati katsed
muu seas Saksa politseiametnikkude kur-
justel. Kurjuslaste ette seati suur pilt
ülesse ja neid kästi seda waiksel, kui d
tä h e l p a n e l i k u l t waadelda. Pildi siin
oli „reisija Reini jõel“, ta oli terawate
fontuuridega maalitud, kus juures wõrd-
lemisi wähe üffikasju esitatud oli. Ta ku-
jutas ühte lodja latal jõel, lodjas seisab
reisija tüürimehe kõrwal ja ajab juttu,
kuna tema abikaasa tegewuseta parda weerel
istub; teiselt poolt kaldalt paistawad wa-
na Saksa linna müürid, katusharjad ja
tornid. Kuna uurijad pilti ainult $\frac{3}{4}$ —1
minutini waatlejale näitawad, näidati seda
pilti kurjuslastele 3 minutit. Peale selle
pidid kurjuslastel pildi kohta seletusi and-
ma ja nagu kohtu praktikas kujunenud
teatava spetsialiseeritud küsimuste peale
wastust andma. Üldisest arwust, — 6 kü-
simusest — oliwad 3 n. n. suggereeriwad
küsimused, mis selgitama pidid, kui suurel
määral keegi enese peale mõjuda lasseb, ja
oletawat nähtust omaks wõtab. Elus tuleb
sarnasi nähtusi õige tihti ette, kus kergesti
enese peale mõjuda lastwad isikud tõen-
dustele juhitud saawad, mis asjaolule ei
wasta ja mille kurwem külg selles seisab,
et sarnaste ebatõendustega niisamajuguse
findluslega esinetakse nagu tõelude juu-
reski. —

Õpimese ülekuulamise 6 küsimust olid
järgmised:

1) Mitu isikut olid laewal?

2) Mitu wanfert seisid sillal?

(Dtskohene wastus oleks pidanud kõla-
ma: polnud üldse mingisugust silda pildil
näha.)

3) Wida wõisite tähelepanna püstiseiswa
reisija juures?

4) Mis värvi oli laewa lipp?

(Lippu polnud üldse olemas.)

5) Kas oli see kujutus praegusest või endisest ajast?

6) Kus kohas oli koer laewal?

(Koera polnud üldse laewal olemas.)

Kaheksa päewa pärast järgnes uus isikute ülekuulamine. Sel puhul pandi kuus uut küsimust ette, nimelt:

1) Kirjeldage reisija habemekuju ja peafatet!

2) Missugusest materjalist oli sild ehitatud?

3) Mitu silla sammast oli nähtaval?

4) Mis tegiwad nimelt reisija, laewamees ja naisterahwas?

5) Kuhu oli laewa lipp finnitud?

6) Mis karwa oli koer?

Esimese ülekuulamise tagajärjed olid:

21 katseisikust wastasiwad 5 kõik küsimused õieti, neist kaks väga täpisealt ja selgelt.

6 wastasid 1 küsimuse walesti.

6 wastasid 2 küsimust walesti.

4 wastasid 3 küsimust walesti.

Teine küsimus (wanfri kohta sillas) sai 13 poolt walesti wastatud, 4 küsimus — 9 poolt, 6 — 8 poolt, 2 — 4 poolt ja 6 — 4 poolt. Tähepanemiseväärt on wastused jaggereerivate küsimuste peale oletawate asjade kohta. 21 küsitatawast tõendawad 13 wanfrit näinud olemat — 9 olla ühte, kuna 4 isegi kahte wanfrit sillas näinud olla, mida seal üldse polnufti.

9 kirjeldawad lipu värwi, mida nad laewal näinud.

8 olla koera näinud ja selle seisukoht saab väga mitmekesisel aratähendud, näit. „koer oli komandosillal kapteni kõrwal“, kuna pildil sileda tekiga lodi ilma igasugu komando sillata kujutud, ja laewamees taga otjas istub.

Teistfordjel ülekuulamisel 8 päewa pärast wastasiwad 19 osawõtjast ainult 2 kõik küsimused õieti:

4 wastasid 1 küsimuse walesti.

5 wastasid 2 küsimust walesti.

6 wastasid 3 küsimust walesti.

2 wastasid 4 küsimust walesti.

Teine küsimus (silla kohta) sai 13 poolt walesti wastatud — täpisealt nagu esimesel ülekuulamiselgi. See asjalu tõendab, et 13 tunnistajat oma eelmiste tunnistuste juure jäid ja igasugu ühikasju selle juures leidfid.

3 küsimus sai (teisfordsest 6 küsimusest) 5 poolt walesti wastatud, 5 küsimus sai 8 poolt walesti wastatud, 6 küsimus sai isegi 14 poolt walesti wastatud.

7 isikut olla lippu näinud, kuna selle asupaik 5 tõenduste järgi laewa tagumisel küljel olla.

Koera farm sai 14 poolt aratähendud ja seal juures väga mitmekesisel.

Kui nüüd mõlemate ülekuulamiste tagajärgi võrrelda, siis kujunewad neist järgmised arwud:

Mõlemal ülekuulamisel tõendasiwad 13 kurfuslast silda näinud olemat, s. o. ligi $\frac{2}{3}$ kogu arwust.

Esimesel ülekuulamisel tähendawad 9 lipu värwi ära, kuna teisel ülekuulamisel 7 selle asupaiga ära tähendasiwad.

Koera asupaik määratakse esimest ford 8 poolt kindlaks, kuna tema karwa 14 teisel korral kirjeldawad, s. o. üle poole kogu arwust.

Kui kurfuslastele ülekuulamise tagajärjed awaldati, ei jünnitanud see neile mitte üksi lõbusat naljatuju, waid nad tuliwad kui iseenejst tõsisele arusaamisele ja nimelt, et pealtnägijate seletusi isegi wärste teo puhul peab väga ettewaatlikult kasutama, teiseks et wastukäiwad seletused igaford sühilik wale olla ei tarwitse.

Selle loomulik järelbus on ühtlasi, et waba asjaolude kirjeldus (jutustus) on wäärtuslikum, kui küsimuste seadimine, ta on küll puudulikum ühikasjus, kuid tõetruum.

Uutlewad (suggestiiv) küsimused (prof. Stern'i järgi, isegi iga küsimus, mis algab „kas ei olnud m i t t e“) ei ole soowitawad. Kui politseiametnikult tema teenistusala tunnistamist nõuab, tuleb tõsi rõhku panna terawama tähepanu peale ja püüda nähtud selgelt meeslespidada.

Miisama peab politsei ametnik oma seletustega ettewaatlik olema ja seda parem ütlemata jätma, mida kindlasti ei tea.

Teraw tähepanemine ja tõetruu asjaolude (nähtud või kuulnud) kirjeldamine on politsei ametnikule ühed kõige tähtsamatest teenistusala omadustest. Nende omaduste saawituseks tuleks kurfustel ja koolides tähepanu harjutuseks ajaloolise siuga, kui ka maastikkude pildistusi ülal-tähendud wiisil kasutada, kuna asjaolude tõetruu kirjelduse harjutuseks etteloetud kirjanduslike materjaali ümberjutustamist oma sõnadega edufalt tarwitada mõib.

—n.

Jaapani politsei.

Jaapani politsei korraldusele tema praegusel kujul sai umbes 1883-8 aastatel alus pandud siseministri Arinoihi Yamagata poolt tema kolleegse politsei osakonna juhataja (peavalitsuse ülema) Kego Kijoura kaasabil, kuna lähemaks nõuandjaks ja instrueerijaks Saksa politsei-peakirik Hohn oli.

Jaapani politsei ülesanded on väga sarnased neile ülesannetele teistes uue aja kultuura riikides, kuid tungivad sügavamale kodanikkude elu wahfordadesse, kui mujal.

Politsei ametkonna tugewus seisab Jaapanis peaaegjalikult tema wõrdlemisi lihtsajas, kuid suurejoonelisel korraldusel ja eeskujulikus ametnikkude ettemalmistusel. Politsei allub terwe riikis keskwalitsusele ja on ühtlaselt organiseeritud. See omapärane karm tsentralisatsioon ühes samasuguse kaswatuslega annawad ametkonnale wäliselt kindluse ja tulduse ilme. Iseloomustaw on Jaapanis nähtus, et politsei rahwa poolt väga lugupeetud on. Vääne riikide demokraatlisest waatepunktist paistawad Jaapani politsei juures siiski mõningad puudused silma. See omapärane teraw tsentralisatsioon ja kaswatusel wiis annawad politseikogule teatava bürokraatlise skematismi ilme. Ka on temas kalduwusi märgata üleliigsels tegutsemiseks kodanikkude eestkostmise alal. Inglise näewad Jaapani politseis püsima jäänud tüüpilist „politsei riigi“ politseid. Weel ei saa ühte nähtust nimetamata jätta, mis Jaapani politsei korralduses tegelikult läbiwiidud, nimelt ei soowi nemad heameelega endisi sõjawäelasi eneste ridadesse ja püüawad jeda asutust põhjusmõtteliselt igas suhtes puht kodanlisena hoida. Selle „kodanlise“ politsei kõrwal on Jaapanis ka puht sõjawäeline politsei (handarmeeria näol olemas (1915 a. — 10652 isikut), millel umbes ühised funktsioonid selleaoliste asutustega teistes riikides.

Jaapani politsei ametnik on üldiselt kõigiti väga kohane oma ameti alal. Temal on haruldane selge ja terwe mõistus ning reaalsuse tunne. Meelitus ja otustuswõime on juba terwe rahwa iseloomu omadustena tuntud, kuna enesekaswatus, sõnakuulmist, wiisakust ja teatawat suuremeelsust juba nooruselt peale isikus kaswatakse ja asendakse. Meid omadusi elus-

tab ja kannab wäljaarenenud rahwustunne oma lähema naabrite kutse- ja kohusetruudusega. Weel on Jaapani politsei juures omapäraks nähtuks, et wälispolitsei teenistusse kõige wäiksema kasuga isikud walitakse, et nad rahwa hulga oma suuruuse ja füüsilise jõuga silma ei torkaks. Inglise ja ameeriklased naljatawad alati nende pisikeste korra ja julgeoleku kaitsjate kogude üle, kuna neil harjunud waades suhtes wastandisihis arenend. Kuid ekslik oleks arwamine, et neil tillukestel meestel energia ja teguwõime puuduks; — kui nad ka otsekoheselt füüsilises jõus Euroopa politseinikust taha jääwad, seisawad nad haruldase karastatud sikkuse ja osawuse poolest neist kaugel ees. On ju üldiselt teada, et „tshiu-tshitsu“-kunst tugewamat wastaotawate käelõikidega kahjuwaks teha — Jaapani politseilt pärit on.

Politsei korraldus: Keskasutuseks on siseministeerium. Selle juures asuwad puht politseiliste küsimuste lahendamiseks — politsei osakond ja terwishoiu politseiliste küsimuste lahendamiseks — terwishoiu osakond.

Siseminister korraldab politsei alal:

1) annab määrusi ja juhatusi kuberneridele politsei tegewuse järelwalwe ja korrapärasuse suhtes;

2) teeb ülერიikliisi korraldusi politsei alal;

3) korraldab kõrgemate politsei organide tegewust, nii palju, kui see jala jändesse (need on Jaapanis täitsa keelatud), trükitõnasse ja wäljamaalaste wäljasaatmise puutub;

4) teeb üldisi korraldusi terwishoiu politsei alal.

Ministeeriumile otsekohes allub ka kõrgem politsei kool Tokios (politsei akadeemia).

Koha peal teostawad politseiwõimu politsei presidendid, Tokios üks, kes otsekohes siseministri järelwalwe all töötab ja prowintsis 45 presidenti, kes kohalike kuberneride järelwalwe ja juhatusel all töötawad. Tokio politsei president on maakonna kuberneridega ühes ameti ja auastmes.

Politsei walitsuses on keskbüroo, mis kõrgema politseile kuuluwaid asju ajab ja wiis osakonda: 1) täidejaatem, 2) kriminaal, 3) kaitsel ja heakäeläigu, 4) terwishoiu ja 5) tulekaitsel osakonnad.

Jaosfondade eesotjas seisawad superintendendid; neile alluwad inspektorid, alaminspektorid, wahtmeistrid ja teatarw jalapolitseinikke (detektiive).

Iga superintendent on wastutaw forra ja julgeoleku eest oma jaoskonna piirides.

Linnaades on üle terve linna wõrgutaoliselt paigutatud politsei majakesed (politsei postid), mis iga wäljamaalasele otsekohe silma torkawad. Iga sarnase posti jaoks on koosseisu järgi 9 meest määratud, kelledest 3 järgitööda 24 tundi teenistuses, 3 kaheksa tundi ja 3 wabad. Üks politseinik seisab alaliselt wahimaja ees, osa patrullides, osakondades ehk referwis. Wahimajakesed on keskajutustega telefoni teel ühendud. Peale wahimajakese seisawad veel alalised postid elawama liikumise kohtades, nagu tähtsamate tänavate nurkadel, ülesõidu kohtadel jne., kus veel jalg- ja mootorratta jalgad läheduses.

Maakonna politsei osakonna eesotjas seisab politseidirektor, kes kohalise kubernerinäidete ja juhatusel järgi terwet politseiasjandust maakonnas juhib. Maakonna politsei walitus seisab 4—6 osakonnast koos (sektioonid): 1) täidejaataw osakond, 2) kõrgem politsei osakond (täidab funktsioone, mis jaoskonna ülemate wõimupiiris ei seisja), 3) kaitse ja heakäekäigu, 4) terwishoiu, 5) kriminaal ja 6) tööstuspolitsei osakonnad. 4 ja 6 osakondade juhatajateks on wastawad eriteadlased.

Maakondades on kuberneridel õige suured wõimupiirid politsei suhtes olemas. Neil on õigus koha peal igasugu politseilisi korraldusi ja määruisi wälja anda ja ühtlasi politsei tegewust juhtida ja kontrollereida, sõjawaelist abi suuremate rahutuste puhul tarwitada jne. Maakonna linnades seisawad politseiasutuste eesotjas superintendendid, krahwfondades aga politseiinspektorid. Siseministril on õigus tarbekorral uusi politsei asutusi ja üksusi luua. Kuberneridel on sama õigus oma maakonna suhtes. Maakondades on nagu linnadeski, politsei postid wõrgutaoliselt paigutatud, kuna neis harilikult 1 ametnik

on vähemates küladel, kuna suuremates küladel ja alewites ametnikke rohkem asub, kas alaminspektoriga wõi wahtmeistriga eesotjas.

Jaapani politseil on oma telefoni wõrk, millega isegi kõige vähemad postid ühendud.

Ametnikkude ettevalmistus: Uued politseiametnikud peawad enne teenistusse astumist kõige pealt eksami ära andma, siis komandeeritakse neid 2-kuuliste kursustele. Kursuste lõpul on jällegi eksam. Kes eksami läbi teeb komandeeritakse kusagile keskajutusse praktilise teenistuse tundma õppimiseks. Selle katseteenistuse puhul peetakse iga ametniku kohta teenistusleht, kus ära märgitakse: ümberkäimine asutuste ja kodanikkudega, wäljaastumine, distsipliin, ametialale kõlblikkus, wirtus, kirjaoustus.

Kui algaja selle proowiteenistuse puhul rahuloldawaid tagajärgi saawutanud, peab tema selle praktilise ala kohta veel ühe eksami ära andma, kus peaaesjalikult järgmistes asjades teadlik peab olema: Riigi põhiseadus ja walitus, nuhtlusseadus ja protsess, politsei seadus ja korraldus, arwuteadus ja wõerad keeled.

Selle eriala eksami ära andmise järgi wõib alles ametnik iseiseiswa koha peale määratud saada. Maakondades korraldatakse iga aasta peale ettevalmistuse kursuste wõel 3-kuulised täiendawad kursused, kuhu ainult tublid ja edasipüüdjad alamad ametnikud komandeeritakse, kes kõrgematele kohtadele peaseda soowiwad. Peale selle komandeeritakse iga aasta igast maakonnast umbes 2—3 kõige tublimat ametnikku politsei akadeemiasse Tokios. Kes kõrgemate kohtadele politseis peaseda soowib, peab walituse asutustes administratiiv alal kõrgemal kohal teatud aeg teeninud ja politsei akadeemia lõpetanud olema.

Nagu sellest näha, pandakse Jaapanis ametiala tundmise ja erihariduse peale politsei teenistuses väga suurt rõhku, millest suurel määral nende politsei tublidus tingitud. —n.

Kuritegewuse arwustik 1922 aasta esimesel poolel, mis wälispolitsei poolt awalikuks tehtud.

Üldine kokkumõte.

Kuritegewuse arw, mis wälispolitsei kaudu Eesti 1922 aasta esimesel poolel registreeritud, on wõr-

reldes eelmise aasta esimese poolaastaga on langenud. Nimelt oli Wabartigi wälispolitsei poolt registreeritud 1921 a. esimesel poolel 24.581 kuritege-

wuist, kuna see arv käesolewa aasta eijimejel poolel 22.033 peale langes. Lähemalt waadates selgub, et kuritegewufe langemine peaaasjalikult igasuguste war-
guste arwele tuleb. Sarnaste kuritegewude arv oli 1921 a. eijimejel poolaastal 6397, käesolewal aastal eijimejel poolel aga 3564.

Edasi wõib märgata kuritegewufe langemist wõera wara omandamise ja raiskamise, tulega etteawaata-
matakt ümberkäimise, tulejüütamise, wäteenistusest kõrwale hoidmise, tapmise, rööwimise, riisumise ja muude teiste wäiksemate kuritegewude alal. Tähendat-
tud kuritegewude arv on kokkumõdetult poolle aasta jooksul minewa aasta eijimeje poolle aastast 1151 kuri-
tegewufe wõrra langenud.

Wõera wara omandamise ja raiskamiste arv oli minewa aasta eijimejel poolel 652, tänawu aga 326; seega wähenenud 50% wõrra; süttitamise arv on langenud 294 pealt 31 juhtumise peale; rööwi-
miste ja riisumiste arv on 110 juhtumise pealt 55 peale, seega wähenenud 50% wõrra.

Tuntawalt on langenud ka waleraha tegemise ja laialilaotamise % ja nimelt 519 kuritegewufe pealt 293 peale, seega 43% wõrra.

Kuritegewufe langemise põhjuselks tuleb lugeda rahwa majanduslike seisukorra paranemise, kuid peaa-
asjalikult ka politsei teguwõime kasvamisest sel alal.

Teiste suuremate kuritegewude arv, nagu adminiis-
tratiiv ja terwishoiu määrustest üleastumine, wõlt-
simine, sõnaga haawamine, mitmesugused wigas-
tamised ja teised on enam wähem püüwamaks jää-
nud wõrreldes aasta eijimeje poolega.

Suurenemist on märgata ainult mõnede üffi-
tute kuritegewude juures, nagu: walitsuse wõimudele wastuhakkamine, omawoli, joounud oleku, ulakuste ja õnnetu juhtumiste juures, misjuguine tõus protsendiliselt aga wõrdlemisi wäike, kuna awaliktus tegemise protsent wõrdlemisi wäga kõrge on.

Üldiselt annab see asjaolu lootust kuritegewufe weelgi märkja kahanemisest Kästis käesolewa teise poolle aastal, mida ka osalt järgmised paar kuud näidanud.

Kuritegewus üffitutes linnades ja maakondades.

Tallinnas oli 1922 a. eijimeje poolle aastal üle-
üldine kuritegewufe arv 6203, Tartus 1622, raud-
teede piirkondades 2664, Narwas 972, Harju maa-
konnas 1131, Wiru maakonnas 1041, Järwa maa-
konnas 408, Lääne maakonnas 1006, Tartu maa-
konnas 1287, Walga maakonnas 705, Wõru maa-
konnas 808, Petseri maakonnas, 1097, Wiljandi maakonnas 652, Pärnu maakonnas 1281 ja Saare maakonnas 1154.

Et Tallinnas, Tartus ja raudteede piirkonnas kuritegewufe arv niimõrd juur paistab olewat, tuleb peaaasjalikult joounud oleku, terwishoiu mää-
ruste mittetäitmise, elanikkude mitte registreerimise, sõjariistade loata hoidmise ja teiste adminiistratiiv määruste mitte täitmise arwele panna, misjuguine kuritegewude arv Tallinnas 3782, Tartus 926 ja raudteede piirkonnas 1452 peale nende üldisest ar-
wuist ulatas. Maakondades on nende arv märkja wähem.

Kuritegewufe liigitamine.

Üffitute kuritõõ liikide järel kujuneb 1922 a. eijimeje poolle kuritegewufe üldarw järgmiselt:

Wargust, mis rahukohtunikule alluwad, nagu: liht ja taskuwargused, wäiksemad murdwargused, raud-
tee wargused jne. 3282, wargust, mis rahukohtule alluwad, nagu juuremad murdwargused, hobuse wargused ja t. 282, wõra wara omandamisi ja raiska-
misi 326, süütegusi riigi korra wastu 179, walitsuse wõimudele wastuhakkamisi 1817, wäteenistusest kõrwale hoidmisi, 62, kuritegusi riigi waranduste ja issejulekute wastu 363, tapmisi 49, enesetapmisi 122, juguwilja häwitamisi 56, lehawigastamisi 309, röö-
wimisi 20, riisumisi 35, teoga haawamisi 878, süü-
tegusi naisterahwa au wastu 30, sõnaga haawamisi 610, kelmusi 185, wõltsimisi 38, liiakaju wõtmisi 33, omawoli tarwitamisi 1170, dokumentide wõlt-
simisi 162, jahiseaduse rikkumisi 71, joomisi, rahu-
rikkumisi ja ulakusi 3813, adminiistratiiv määruste rikkumisi 4920, terwishoiu määruste rikkumisi 1573, õnnetu juhtumisi 1115, tulega etteawaatamalt ümber-
käimisi 183, tule süttitamisi 31, waleraha tegemisi ja laiali laotamisi 293, ametnikkude kuritegusi 26.

(Särgneb.)

Õigusteadusest.

Riik ja riigiwormid.

(3. järg.)

Sotsiaalsed kihid.

Rahwas ei ole mitte ühetasoline, sest ajalooliselt muudatused junnitawid temas mitmesuguseid kihte. Need kihid on: 1) Kastid — kinnised, üks teisest täitja eraldatud ühiskonna kihid, kes rahwa ar-
wamise järel jumaluse enese poolt issejeseatud, ja

jellepärast on üleminek ühest teise wõimata. Praegu leidub neid weel mõnedes ida maades. 2) Seisus-
jed on inimeste ühingud, kellel seltskonnas nende ameti ja sündimise tõttu ühesjuguised õigused ja ko-
hustused ning seisusline aumõiste. Üleminek ühest seisusest teise on küll raskestega seotud, aga siiski

wõimalik, näit. isearaliste teenuste juures. Riigi elus mängivad seisused (aadel, waimulikud, linna kodanikud, talupojad) keskajal ja isegi weel 19. aastasajal tähtsat osa, praegu aga kaowad nemad ära ja nende asemel tuleb arwesse wõtta 3) klassid, s. o. inimeste grupid, keda ühendawad ühised elutingimised, sisetulek ja haridus. Üleüldse on olmas kaks pea-klassi — kapitalistid, kelle käes rikkus ja tööstuse abinõud, ning proletariaat, kes oma töödõu kapitalistidele müüwad ja oma seisukorra paranemiseks walitsemisest osa wõtta püüawad. Klassi liikmeid ei seo jündimine ega klassi autuundmine, waid ainult klassi huwid.

Maa-ala ehk territoorium.

Territooriumiks nimetatakse maa- ja weepind, mille peale riigi wõim ulatab, s. o. millel tema kõiki käjukaalamisele sunnib. Kõik inimesed, kes riigi territooriumil wiibiwad, käiwad tema wõimu alla selle peale waatamata, kas nemad tema alamad wõi wäljamaalased. Ei allu mitte riigi seadustele wõera riigi diplomaatilised esitajad — jaadifud ja jaatkonna liikmed, kellel n. n. eksterritoriaalsete õigus. Riigi territooriumi suurus ja piirid ripuwad ära ajaloolistest tingimistest — sõdadest, rahulepingutest jne. Wannermac piirid jaowad kindlaks määratud kokkulepe põhjal naakri riikide wahel; mere piir ulatab umbes 5 wersta kaldast, siis tuleb waba meri, kuhu keelge riigi wõim ei ulata.

Rii on igal riigil oma maa-ala ja tema on selles juhtes maaomanik, kuid mitte just niisugune, nagu eraisik, sest wiimane wõib oma krundi kaotada ja ikkagi edasi elada, riik aga seda ei wõi: kaotab tema oma territooriumi, siis ei ole enam riiki olemas. Peale seda ei ole riigil igal pool täieline omanduse õigus terve maa peale, sest osa maast on harilikult eraisikute omandus. Terve rahwa huwidest aga kiltendab riik seda isiklik omanduse õigust, näit. keelab ära metjaraiumist jne. Teiselt poolt jälle on riigil õigus, tarwiduse korral eraisikute käest nende maad ära wõtta, näit. raudteede jaoks, n. n. ekspropriatsioon. Riigiamuti on riigil õigus kõitide maatiikide peale, mis kellegi omandus.

Riigi territoorium on jagamata, näit. pärast kuninga surma läheb tema terwelt tema pärija kätte. Riigiamuti peab kõitides ofades ühesugune riigikord walitfema.

Riigi hea käekäigu ja julgeoleku tarwis on tähtis, et walitfeks õige wahetord maapinna juuruse ja elanikkude arwu wahel, sest wäike maa-ala ei suuda mitte suurt rahwa arwu ülewälpidada; teiseks peab terve maa-ala wõimalikult ühe tsentrumi ümber koondud olema (Prantsusmaa Pariisi ümber), mis sõjaajal paremat kaitset wõimaldab. Wiimaks on ka tähtjad maa omadused, looduse warandused, mis wõimaldaksid rahwale ülespidamist, riipumata

teistest riikidest; näit. pidi Saksamaa sõjaajal nässa all kannatama, sest et maa ei jõudnud kõitidele toiduaineid anda.

Riigi wõim.

Kolmandaks oluliseks riigi tundemärgiks on kõrgem ehk riigi wõim. Kõik, kes riigi territooriumil elawad, käiwad tema ühise wõimu alla, kes nende tegutsemist juhib ja korraldab, ning wastuwaidlemata sõnakulmiste nõuab, wastasel korral sunniabinõusi tarwitusele wõttes.

Riigi wõim on wälispidiselt iseseisew, kes ena tahtmise järel talitab ja kes sunnitud ei ole mõne teise riigi wõimu ettekirjutusi täitma. Selles ärarippumatuses seisabki mõnda nimet. riigi suweweniteet, mida riik ei kaota ka siis, kui tema ennast rahwuswahelise lepingu läbi seob, sest tema wõib ennast igal ajal sellest lepingust lahti ütelda.

Sgas riikis on riigi wõim kõige ülem wõim, kes kõiki teiji enese alla painutab, ehk küll tema kõrwal terve rida wõimusid tegutseb, nagu isa wõim perekonnas, ühikuste wõim jne. Aga kõitide nende wõimude üle seisab riigi wõim ja nemad wõiwad ainult määratud piirides tegutseda, nemad saawad oma wõimu riigi käest.

Riigi wõim on oma iseloomu poolest, kui kõige kõrgem wõim, ainus ja jagamata, sest kahte kõige kõrgemat wõimu ei wõi olla. Tema awaldab ennast seadusandluses, walitsemises ja kohtumõistmises, mis wastawatele asutustele usaldud.

Seadustandew wõim annab wälja seadusi, mis riigi elu korraldawad ja kindlaks määravad, mis kodanikkudel lubatud teha ja mis neile keelatud. See tegewus on kõige tähtsam, sest tema määrab ära riigi korra ja juriidilise wahetorra tema kodanikkude wahel.

Walitfem ehk täidesaatew wõim täidab seadusi, annab selleks määrusi wälja, hoolitfseb riigi ja rahwa heakäekäigu eest, peab läbikäimist teiste riikidega, korraldab sõja puhul riigi kaitset jne. Kõik see nõuab omalt poolt suuri kulusi ja nende kulude katmiseks peab walitfjus abinõusi otsima. Kõitide oma toimetuste juures talitab täidesaatew wõim seaduste põhjal ja seaduste piirides.

Kohtu wõim oma asutuste — kohtute läbi kaitseb õigust, lahendab waielusid ja karistab seaduste rikkujaid.

Riigi ülesanded.

Riigi ülesanded on wäga keerulised ning mitmekesised. Kõige tähtsam on riigikorra ja tema elanikkude julgeoleku eest hoolitfemine. Selleks tuleb efiteks abinõusi tarwitusele wõtta, et riiki wälimise hädaohu eest kaitsta, tuleb korraldada sõjawäge ning tarbe korral aegsalt teiste riikidega liitu astuda. Hädaoht wõib aga ka seespoolt ähwardada. Sarnasel

juhtumisel peab riigi mõim kõige oma jõuga nende vastu wälja astuma, kes walitsemat riigi korra wägimallaga kufutada kawatsewad.

Peale seda kaitseb riit oma elanikkude elu, wabadust ja warandust wägimalla vastu, kui teegi neid ähwardab. Selleks annab tema wälja wastawad seadused ja peab ülewal rippumata kohtuid, millede ees kõik kodanikud ühetaolised on.

Riigi ülesanded ei lõpe aga kodanikkude kaitsega. Tema peab ka rahwa üleüldise käekäigu eest hoolitsema, et rahwas ei kannataks nälja, elufalliduse, haiguste ja waimlise pimeduse all.

Graijitud ja ühifused töötawad jagedasti wõrdlemisi wäljese kasuga ehk kahjuga, kui neil puuduwad kallid tööstuse abinõud ehk kapital, kui ei ole forralikka teesi, mis rutulist läbitäimist wõimaldaksid ja kui weel kindlat rahwamajanduse kawa ei ole. Sellest tekivadki wiljajaldus, kaupade puudus ja kõrge hinnad, mis rõhuwalt rahwa peale mõjuwad. Siin peab riit oma abiga wälja astuma, tööstuse-ettewõtjale laenu andma, õiglase maajaotuse eest hoolitsema, teesi parandama, ehitama ja isegi üht oja ettewõtetest oma kätte wõtma.

Seda kindlamalt püsib lord riigis, mida selgem on elanikkude arusaamine riigi tegewusest ja mida suurem waatepiir, s. o. mida rohkem kodanikud haritud. Ühes sellega on ka haritud inimese töö tasulikum, kui harimata oma. Sellepärast peab ka riit rahwa hariduse eest hoolitsema ning teadust ja kunsti toetama. Ja meie näeme ta, et praeguse aja riigid nõuawad kõitide kodanikkude käest tähendatud minimumi haridust, näit. meil algkooli lõpetamist,

misjugune fool sunduslik ja mafuta on.

Kõitide ülesannete täitmise juures peab riit ka oma kodanikkudele wõimalust andma iseseiswalt wälja astuda ja tegutseda, sest riigi tegemus peab tema kodanikkude omapärase tegewuse ilmet kandma.

Riigi wormid.

Riigi wormid on wäga mitmetesised, sest nende wäljatujunemise peale on mõjunud: ajaloolised tingimised, rahwa ijeloom, üst, waimline areenimine jne.

Riite liigitakse selle järele, misjugune mõim nende eesotjas püsib, nimelt: 1) monarhiad — abso-luutjed ja piiratud ja 2) wabariigid.

Absooluutne monarhia ehk piirama ainuwaltisus on niijugune riigi lord, kus walitseb ainult isit, keda riigi suuruse järel keisriks, kuningaks, würstik jne. nimetakse. Tema käes on kõrgem seadustandem, täidesaatem ja kohtu mõim, ilma et rahwas ehk seisused tema wõimu titjendatjid. Seadusandmine, walitsemine ja kohtu-toimetamine sünnib tema nimel. Kui niijugune ainuwaltisuse seaduste põhjal walitseb, mida tema ise on wälja andnud, siis on siin n. n. seaduslik monarhia ja nii kaua, kui seadus olemas, on tema kõigile, ka kuningale, kohtustam. Praegusel ajal Euroopas enam sarnast riigi wormi ei ole. Kui aga ainuwaltisuse ja tema ametnikud talitawad ainult oma arandemise järele, aga mitte seaduste põhjal, siis nimetakse niijugust monarhiat despootiliseks. (Järgneb.)

Küsimused ja kostmised.

Nr. 1500. Rairooni ülem Hennj. Küsimine. Kas on wabrikul, kus 400—500 töölist, õigus oma tööliste tarwis leiwaküspetamise äri ilma äritunnistusest pida, selleks et töölisted odawamini leiba saaksid (praegu maksab leib 6 mrx. nael)?

Wastus. Riiklise ärimaksu seaduse (sead. kogu V kõide 1914 a. wäljaanne) § 469 järele tuleb arwata, et on õigus, kui sellele leiwaküspetamisel ei ole ärilist iseloomu.

Nr. 1593. Rairooni ülem Hennj. Küsimine. Kolm aastat tagasi mõistis kohus tsiwil nõude peale nõudja kasuks 75 n. riistkheina seemet wälja, kuid termiini aramaksimis ei teinud; kaebelune kuni siiaajani seemet ära ei maksnud. Nüüd wõtab nõudja kohtust otsuse ära kirja ja saadab poliitsei jaoškonna ülemale seemne fiksiondmiseks. Kas on jaoškonna üle-mal õigus ilma, et ta kaebelusele taga-

järgedest teataks, ise wälja sõita seemet fiksise nõudma, wõttes kaebelusest sõidu kuluid? (Siin ei nõua ka jsk. ülem kaebelusest, seemne puudusel, seemet fiksise, waid pikendab maksu tähtaega 3-e kuu wõrra.)

Wastus. Ja on õigus. Ei ole tähtis, millal kohus otsuse tegi, waid mõõduandem on see, kas tähtslehe järele fiksiondmist wõib toimetada wõi mitte. Kohtu-otsuste järele fiksiondmist toimetab poliitsei ühel alusel kohtupristawiga.

Nr. 1613. Eugeja. Küsimised. 1. Kas on jaoškonna üle-mal õigus päewaraha saada, kui tema nädal ehk rohkem aega wäljas omas jaoškonnas raudtee alla wõõrandatawa maariba ja nende päraltolemiste kohtu nimekirjade kokkuseadmist toimetab? (Tsiwivil sead. 14. a. wäljaande § 594, p. 7 järele on sarnaste kulude saamine ette-nähtud).

2. Sagedasti tuleb ette, et külgehaftawat haigust põdejad isikud (nagu pidalitõbised ja sifiliitid) haigemajadest ära jooksuvad ja seega ümbruskonnas, kus nad viibivad haigust laiali lootavad; kuna haigemaja valitsus politsei kaudu haige tagasi saatmist nõuab. Kuidas ja kelle kulus tuleb jarnaseid haigeid haigemajadesse tagasi saata, kuna neid etapi korras ja niisama ka wald wallalt edasi saata ei wõi.

Wastused. 1. Ei ole õigust peale kindlaksmääratud summa määruse järele wälispolitsei ametnikkude ametiõitude tasu

kohta („R. L.“ nr. 101 — 1921 a.) müü eritasuõid saada.

2. Külgehaftawate haigete, kes arstide poolt ümbruskonnale kardetawaks tunnistatud, isoleerimine on politsei ülesandeks, mida ta wastawa terwishoiu osakonna juhtnõuõride järele teostab. Isoleerimisega, s. t. haige transporeerimisega haigemajasse, seotud kulus kannab terwishoiu peawalitsus, kellele arwe terwishoiu osakonna kaudu, kes isoleerimiseks korralduse teinud, esitada tuleb. Selle korra alla kuuluvad ka haigemajadest ärajooksnud pidalitõbised ning sifiliitid.

Wäljaandja: Toimetuskomisjon.
Tegelik toimetaja:

Wastutaw toimetaja: G. Maddison.
R. Rogermann.

Kuulutused.

Tunnustakse maksusetaks järgmised kadumaläinud tunnistused:

- Ildermann, Aleksander Mihkli p.,** isikutunnist., w. a. Pärnu l. pol. jsk. 27. 3. 22 a., nr. 14586, ja sõjaw. wab. tunn., w. a. Pärnu maak. rahwawäe ülema poolt 7. 1. 21. a., nr. 367.
- Paarits, Karl Antoni p.,** isikutunnist., w. a. Kalwi wallawal., ja sõjaw. wab. tunn. w. a. 1. div. 2. grupeft.
- Tomasson, Johannes,** piisniluba, w. a. Pärnu maak. pol. ülema poolt 8. 6. 21 a., nr. 776.
- Haus, Otto Andrese p.,** hobusepafs, w. a. Sõmeru wallawal. 17. 12. 21 a., nr. 382.
- Roger, Oskar Aleksandri p.,** isikut. nr. 775, w. a. Wana Rariiste wallaw., ja sõjaw. wab. tunn., w. a. Harju maak. Rahwawäe ülema p. 28. 3. 22., nr. 8523.
- Weigel, Hans Abo p.,** hobusepafs, w. a. Luiste wallaw. 7. 1. 21., nr. 165. (5093)
- Liep, Karl Tõnise p.,** isikutunnist., w. a. Puiatu wallaw. ja sõjaw. wab. tunist., w. a. 3. ükfil. jalawäe pat. 20. 8. 21., nr. 10125. (7346)
- Westermann, Johannes Matsu p.,** sõjaw. wab. tunnist., w. a. Tall. Sõjawäe tagawara laatsareti ülema p. 22. 3. 21., nr. 1112. (8150)
- Rübarjapp, Hugo,** isikut. nr. 805 ja sõjaw. wab. tunn. nr. 9605, w. a. Tall. alamohwitf. koolist, koolitunnistus, w. a. sealtjamaft, ja lasteriista luba nr. 1532, w. a. Wiru maak. pol. ülema p. (8592)

- Rumm, Jaan Madise p.,** isikut., w. a. Rakwere l. pol. jsk. 24. 5. 20, nr. 4617 ja sõjawäest wab. tunn., w. a. Wiru maak. Rahwawäe ülema p. 1920 a. (8679)
- Pedar, Julius Karli p.,** isikutunn., w. a. Rakwere l. pol. jsk. 26. 9. 21., nr. 6381 ja sõjaw. wab. tunn., w. a. Tall. wahipatal. 20. 8. 21., nr. 8446. (8684)
- Peets, Aleksander Jakobi p.,** isikut. ja sõjaw. wab. tunn. (8742)
- Repp, Johan Jakobi p.,** hobusepafs nr. 161. (8743)
- Martinson, Ludwig Johani p.,** hobusepafs nr. 565. (8744)
- Mühberg, Richard Eduardi p.,** isikut. nr. 630 ja hobusepafs nr. 51, mõlemad w. a. Mja wallaw. (9004)
- Lattik, Richard Johannese p.,** isikut. nr. 1175, w. a. Raadi wallaw. 8. 4. 21, ja rahwawäest wabast. tunnist. Sõjamin. inspektori osak. 19. 7. 20. (9006)
- Sulberg, Eduard Juuli p.,** rahwawäkke kõlbmat. tunnistus, w. a. Tartu rahwawäe komm. 24. 4. ja 25. 7. 19. (9007)
- Rikka, Jakob Jaani p.,** hobusepafs Ed. Riiskleri nime peale, w. a. Meeffi wallaw. 3. 1. 21., nr. 9. (9010)
- Serr, Eduard Danieli p.,** sõjaw. wab. tunist., w. a. Ratsa polgu ülema p. 25. 5. 1920., nr. 4469. (9015)
- Wilper, Jaan Hansu p.,** hobusepafs, w. a. Tori wallaw. 18. 1. 21., nr. 199.

Tunnustakse makswusetaks järgmised kadumaläinud isikutunnistused:

Wist, Karl Anne p., w. a. Wana-Wändra wallawal., nr. 89.

Jurnas, Jda Peedi t., w. a. Sauga wallawal. 3. 2. 20 a., nr. 392.

Jürgenson, Aleksandra Tõnise t., w. a. Pärnu l. pol. jsk. 19. 12. 19 a., nr. 6366.

Letsmann, Anton Hansu p., w. a. Uue-Wändra wallawal. 13. 1. 20 a., nr. 101.

Jürgens, Alma Jaani t., w. a. Häädemeeste wallawal. 7. 1. 20 a., nr. 183.

Jakobson, Johan Hansu p., w. a. Kilingi wallawal. 10. 12. 20 a., nr. 623.

Truwerk, Friedrich Joosepi p., w. a. Pada wallawal., nr. 1478.

Ilendomm, Wilhelmine Jaani t., nr. 860.

Weide, Miide Jüri t., nr. 88.

Uustal, Taanel Madise p., w. a. Mäetaguse wallawal. 1919 a.

Wormann, Marie Eduardi t., w. a. Narwa l. pol. 1. jsk. 28. 4. 20 a., nr. 22441.

Tiilen, Jakob Jüri p., w. a. Narwa l. pol. 1. jsk.

Grinkina, Marina Teodori t., nr. 4294.

Maots, Viktor Jaani p., w. a. Tartu l. pol. 1. jsk. 3. 1. 19 a., nr. 7011.

Tammann, Antonina Konstantini t., w. a. Tartu l. pol. 1. jsk. 4. 1. 21 a., nr. 10156.

Kurrik, Herbert Eugeni p., w. a. Tartu l. pol. 1. jsk. 11. 2. 19 a., nr. 3717.

Wilde, Friedrich Jaani p., w. a. Tartu l. pol. 1. jsk. 21. 9. 19 a., nr. 255.

Kalamees, Elfriede Hendriku t., w. a. Tartu l. pol. 1. jsk. 10. 12. 19 a., nr. 4018.

Grišhakov, Ekaterina Jegori t., w. a. Tartu l. pol. 2. jsk. 3. 1. 20 a., nr. 9329.

Koffin, Ester Salka t., w. a. Tartu l. pol. 2. jsk. 15. 12. 19 a., nr. 6082.

Tomberg, Aleksander Mihkli p., w. a. Tähtvere wallawal. 11. 8. 21 a., nr. 909.

Juks, Magdalena Karli t., w. a. Uderna wallawal. 22. 12. 19 a., nr. 382.

Bestberg, Jda Riisa t., w. a. Saewa wallawal. 19. 12. 19 a., nr. 548.

Kirshfeldt, Miide Jaani t., w. a. Pärnu l. pol. jsk. 29. 5. 20 a., nr. 11193.

Taal, Johannes Karli p., w. a. Tall. l. pol. 4. jsk. 12. 12. 19 a., nr. 4043.

Nikolai, Marie Madise t., w. a. Sauga wallawal. 26. 6. 20 a., nr. 410.

Tischler, Arjeni Andreje p., w. a. Dražde wallawal. 21. 9. 20 a., nr. 1364.

Mikk, Johan Fredioni p., w. a. Süm-mada wallawal. 1920 a.

Barfanow, Protopi Jwani p., ajut. isikut. nr. 127 ja peatusluba nr. 662.

Juulow, Filip Peetri p., ajut. isikut., w. a. Pärnu l. pol. jsk. 8. 3. 21 a., nr. 470, mille peal oli peatusluba nr. 67.

Piibe, Adolf Augusti p., isikut tõendam tunnistus.

Glandt, Jakob Abrami p., ajut. tunnistus elamiseks, w. a. Tartu l. pol. 1. jsk. 8. 2. 22 a., nr. 194.

Matjuschenkow, Nikolai Ilja p., ajut. isikut., w. a. Tartu l. pol. ülema poolt 24. 5. 21 a., nr. 193/4846 II, millel elamise luba 20. 7. 22 a., nr. 750, maks-wusega kuni 19. 9. 22 a. (6379)

Oja, Johan Teofili p., w. a. Ruustaku alewival. 25. 10. 1921 a., nr. 2057. (8342)

Ereline, Märt Jaagu p., w. a. Rannu wallaw. 18. 12. 1919 a., nr. 594. (8344)

Keerme, Karl Danieli p., w. a. Rannu wallaw. 12. 3. 1920 a., nr. 822. (8344)

Kull, Miide Johani t., w. a. Meeri wallaw. 19. 5. 1922 a., nr. 884. (8345)

Kangur, Alwiine Mardit t., w. a. Tartu l. pol. 2. jsk. 17. 12. 1919 a. nr. 6633. (8346)

Palu, Karl Mihkli p., w. a. Kõnguta wallaw. 13. 12. 1919 a., nr. 146. (8347)

Kuubel, Mats Juhani p., w. a. Palu-pera wallaw. 20. 12. 1919 a., nr. 118. (8350)

Sild, Elmar Gustawi p., w. a. Wastse-Ottepää wallaw. 1. 1. 1922 a., nr. 209. (8348)

Kulpson, Karl Johani p., w. a. Ruus-taku alewival. 5. 8. 21. a. nr. 2028. (10104)

Pihel, Helene, w. a. Kurejaare l. pol. jsk. 4. 12. 19. a. nr. 1114. (8383)

Grünfeldt, Hildegard Rudolfi t., w. a. Kurejaare l. pol. jsk. 2. 12. 1919 a., nr. 801. (8382)

Ekemann, Jakob Mihkli p., w. a. Lehtje wallaw. nr. 22. 12. 1919 a., nr. 124. (8644)

Veetsmann, Elwiine Mihkli t., w. a. Runda-Massa wallaw. 5. 10. 1920 a., nr. 1393. (8647)

Stroomann, Elfriede Madise t., w. a. Rütli wallaw. 19. 8. 21 a., nr. 980. (8648)

Triif, Paavel Matwei p., w. a. Slo-bodka wallaw., nr. 3300—3500. (9158)

Flomäe, Grigori Jwani p., w. a. Slo-
 bodka wallaw. 12. 12. 1919 a., nr. 36.
 (9161)
 Riivistif, August Jaani p., w. a. Tal-
 linna l. pol. ülemalt 7. 2. 1920 a.,
 nr. 6258. (9203)
 Mikker, Ado, w. a. Tallinna l. pol.
 2. jsk. (9202)
 Jannu, Johannes Jüri p., w. a. Por-
 funi wallawal. 1919 a., nr. 684.
 (9209)
 Kuusküll, Alide Johanneke t., w. a.
 Saarem. Persma wallawal. (9204)
 Kalba, Marie Johani t., w. a. Tallinna
 l. pol. ülemalt 1919 a. (9205)
 Ahmann, Marie Jaani t., w. a. Pärnu
 l. pol. jsk. (9208)
 Müllerson, Robert Jüri p., w. a.
 Tall. l. pol. ülemalt 1919 a., nr. 8983.
 (9207)
 Gemann, Konstantin Jaani p., w. a.
 Tallinna linna pol. 3. jsk. 7. 8. 1920 a.,
 nr. 11873. (9206)
 Steinpiel, Kai Hansu t., w. a. Tall.
 l. 3. jsk. 20. 12. 1919 a., nr. 5229. (9210)
 Badendick, Apollonia, w. a. Rõmme pol.
 jsk. 1920 a., nr. 1704. (9225)
 Kerdisson, August Jaani p., w. a.
 Kloostri wallaw. 1920 a., nr. 883.
 (9224)
 Rasch, Johannes Hansu p., w. a. Ka-
 bala wallaw. 13. 12. 1919 a., nr. 78.
 (9223)
 Wiloff, Heinrich Jüri p., w. a. Tallinna
 linna pol. 1. jsk. 13. 11. 1920 a. (9222)
 Pärt, Silda, Martini t., w. a. Tallinna
 l. pol. 3. jsk. 6. 6. 1922 a., nr. 15853.
 (9221)
 Tremberg, Aurelie Ceena t., w. a.
 Tallinna l. pol. 1. jsk. 1920 a. (9220)
 Pähkel, August Madise p., w. a. Nõmbla
 wallaw. 11. 12. 1919 a., nr. 49. (9219)
 Põpsmäe, Julius Madise p., w. a.
 Tallinna l. pol. 3. jsk. 1919 a. nr. 3749.
 (9213)
 Hoosmann, Jüri Madise p., w. a.
 Tall. l. pol. 2. jsk. (9218)
 Tomingas, Christjan Georgi p., w. a.
 Tallinna l. pol. 3. jsk. 2. 12. 19 a.,
 nr. 2574. (9217)
 Sorbatšew, Wasjili Jwani p., w. a.
 Tallinna l. pol. 3. jsk. 2. 12. 1919 a.,
 nr. 187. (9235)
 Wiaks, Helmi Pärti t., w. a. Kogjärwe
 wallaw. 1919 a. (9234)
 Miilender, Jda Jaani t., nr. 7847.
 (2186)

Weebel, Jaan Jaani p., w. a. Kufjema
 wallaw. 9. 3. 20. a., nr. 345. (7447)
 Sigur, Rosalie Hansu t., w. a. Mbu
 wallaw. 16. 12. 19. a., nr. 95. (7478)
 Suht, Arnold Karli p., w. a. Tall. l. pol.
 1. jsk. 7. 1. 22. a., nr. 13845. (7899)
 Wasni, Martin Mardi p., w. a. Tall. l.
 pol. 1. jsk. 29. 7. 20. a., nr. 10198-a. (7900)
 Seping, Richard Karli p., w. a. Saulepa
 wallaw. 4. 2. 21. a., nr. 584. (8086)
 Peiter (Taarus), Adele Hendriku t., w. a.
 Pühajärwe wallaw. 19. 2. 20. a., nr. 23.
 (8349)
 Mesikäpp, Miina Jüri t., w. a. Ka-
 wilda wallaw. 20. 12. 20. a., nr. 427.
 (10106)
 Sääst, Olga Teodori t., w. a. Kaarma-
 Suure wallaw. 2. 5. 22. a., nr. 951. (8384)
 Metsmaaker, Kirill Jakobi p., w. a.
 Kärbla wallaw. 30. 8. 20. a., nr. 633.
 (8386)
 Law, Kusti Jaani p., w. a. Kurejaare l.
 pol. jsk. 19. 4. 22. a., nr. 2983. (8387)
 Ponomarew, Wladimir Nikolai p., w.
 a. Tall. l. pol. 4. jsk. 4. 11. 20. a., nr. 14087.
 (8473)
 Nigro, Oskar Peetri p., w. a. Tartu l. pol.
 1. jsk. 2. 12. 19. a., nr. 1728. (8474)
 Madisson, Johannes Ennu p., w. a.
 Rõwe wallaw. aprillikuul 1922. a., nr. 441.
 (8475)
 Siop, Elsa Jaagu t., w. a. Pataküla wal-
 lawalits. 19. 12. 19. a., nr. 835. (8476)
 Käsnä, Jaan Hendriku p., w. a. Kuigatši
 wallaw. 4. 10. 21. a., nr. 1307. (8477)

Oksjon.

Tallinna linna politsei 3 jaoskonna ülem kuulu-
 tab, et 18. septembril 1922 a. kell 10 hommikul
 Liiwamäe tän. nr. 28, **müüakse enampak-
 kumisel** KARL KARJATSE liikuw warandus, —
 1) 1 kirjutuslaud, Mk. 800.—, 2) 1 õmblus-
 masin jalaga, Mk. 5000.—, 3) 1 puhwetikapp,
 Mk. 500.—, 4) 1 poekapp klaas ustega, Mk. 500.—,
 5) 1 riietekapp, Mk. 200.—, 6) 1 kasukas piibre
 nahkne, Mk. 14.000.—, hinnatud 21.000 peale tem-
 peltrahwi maksu katteks.

Oksjon algab hinnatud hinnast. Müüdawat
 warandust võib näha oksjoni päewal enne müümist.
 Tallinn, 6. sept. 1922 a.

3 jaoskonna ülem Reindorf.

Shokolaad

TRILBI

A.-S. „Renommée“

Wabrik — Volta tän. nr. 3.

Kontor — Suur Kompasna t. 40.
Tallinn.

9484

Tööriistu
 puu- ja rauatööstusele
Ehitustarbeid
 j. m. rauakaupa
 ostate kõige kasulikumalt
O. Pallas & Ko.
 Juures. 8983
 Tallinn, Maakri tän. nr. 6. Weneturu ääres.

P. MICHELSON
 Wälke Karja tän. 6, Tallinn.
 Soowitab:
 Kübaraid, kõiksugu mütse, boad,
 muhwe, nahku jne.
 Tellimisi wõetakse vastu. 8982

H. Rosenbergi riidekauplus
 Wälke Karja tänav 10.
 Soowitan suures wäljawalikus:
 meester. ülikonnariiet, naister. kostüümiriidet,
 willast ja poolwillast kleidiriidet, siidi, marki-
 setti, batisti, satini, pesuriidet, willaseid räti-
 kuid, watteritud ja pikee tekke, lõnga,
 niiti jne. 821

Reisuasjade tööstus 820
Nikolai Nieder.
 Tallinnas, Niine tän. 7.
 Nessesärid, rediküldid, portfeullid,
 sakwojashid, kõiksugused futlaarid
 ja naha tööstused. — Hinnad oda-
 :: wad. — En gros & en detail. ::

K U U L U T U S.
 Tartu maakonna politsei 3. jaostonna ülem
 kuulutab sellega, et 22. septembril 1922 a. kell
 11 e. l. müüakse Duke wallas, Kolga talus **Au-**
gust Willemson'i päralt olem punane lüpsi
 lehm 8 aastat wana, mis 3645 marga peale on
 hinnatud, enampannuniise teel otsekohe wälja-
 maksetawa raha eest ära 1921 a. liikumata wa-
 randuse maksu tasuks.
 Müüdam warandus on sealfamas otsjoni
 päewal näha. 10109
 Etwas, 5. sept. 1922 a.
 7893 Tartu maakonna 3. jaost. ülem
Sarap.

Michael Schaefer
 Rataskaewu tän. 5.
 Igat seltsi kirjutus- ja joonis-
 tusmaterjaali.
M ä n g u a s j a d. 819

Naha- ja wenesaapakauplus.
 Soowitan suures walikus **kala-**
meeste saapaid (wenesaa-
paid) ja kõiksugu kingsepa töö-
 riistu. Palun sõpru ja tuttawaid
 lahkesti waatama tulla.
 Austusega
 818 **J. Gunjashin,**
 Gonsiori tän. 3, end. Kurepoe Wanka.

EDM. FROMM'i
 Ölide ja wärwide erikauplus.
 Tallinnas, Walli tän 8.
 SOOWITAB:
 Maalriwärwe wärnitsat, terpentini,
 kriiti, liimi, pintsleid, auto-, tööla-
 mööbli- ja põrandal-lakke.
Emaillakk wärwe.
 Pronkse ja tinktuuri, auto-, mootor-
 traktor- ja masinaõlid, masina raswa
 (tawotti) jne. 8984

Igat seltsi
joonistus-

ja
joonestuspaberit

(Galka)

ja muud

kirjutusmaterjaali

soowitab suures väljawalikus

Philipp Schaefer

Harju tänaw 21.

823

Nôudke igalpool paberosse

KADO

”
20 tükki — 35 marka.

Walmistatud wäljawalitud
tubakatest, mis läbi neil wäga
pehme ja peenikene maitse.

Nôudke igalpool.

Headus wäljaspool wõistlust.

O./Ü. „HAVANNA“.

8975

Igasuguseid kõrgewäärtuslisi

seemneid

aiatöö- ja mesindustarberiistu

soowitab

Eesti Seemnewilja Ühisus.

822

G. SCHEEL & Ko.

TALLINNAS.
ASUTATUD 1884. A.

Toimetab kõiksugu pangaärilisi
:: transaktsioone. ::

6634

E. T. K. EESTI TARWITAJATE KESKÜHISUS

linnas, Wiruwärawa pulest nr. 15.

Üleriikline ühistegeliste ettevõtete suurkaubandusline keskkocht.
Liikmeid 250 ühisust, 100.000 liikme ja üle 300.000 tarwitajaga.

Mureises ja müüs kaupe:

1917. a.	Rbl.	1.862.000.—
1918. a.	Emk.	4.269.000.—
1919. a.	„	38.418.000.—
1920. a.	„	210.971.000.—
1921. a.	„	885.000.000.—

Uusi liikmeid wõetakse wastu ja antakse nõu uute ühisuste asutamiseks.

6632